

Tillaga um breytingu á Aðalskipulagi Fljótshéraðs 2008 – 2028

Ferðapjónusta að Grund, Jökuldal

sbr. 30. gr. og 36. gr. skipulagslaga nr. 123/2010

Samþykkt í bæjarstjórn að lokinni auglýsingu

7. febrúar 2020

FLJÓTSDALSHÉRAÐ

ATA

A0597-038-U02

 Skipulagsstofnun
Mótt.: - 8. júní 2020
Málnr.

Aðdragandi og forsendur

Eftir að Stuðlagil, stuðlabergsgil í Jökulsá á Dal, varð vinsælt meðal ferðamanna hefur umgangur um svæðið aukist og fyrirhuguð er uppbygging innviða til að taka á móti ferðamönnum. Sveitarfélagið vill greiða götu uppbyggingar og setur því fram tillögu að breyttu aðalskipulagi fyrir svæðið. Markmiðið er að gestir geti upplifað svæðið á öruggan og ánægjulegan hátt og notið þjónustu á staðnum.

Mynd 1: Rauði hringurinn sýnir hvar Stuðlagil er í Jökuldal.

Mynd 2: Sveitarfélagsuppdráttur A í Aðalskipulagi Fjöttsdalshéraðs 2008-2028. Staðsetning breytingar skv. tillögunni er sýnd með rauðum hring.

Staðhættir og umhverfi

Að Stuðlagili liggja jarðirnar Grund og Klaustursel á efra Jökuldal og er árbakkinn ofan gilbarmsins í um 350 metra hæð. Bæirnir eru innan við 20 km sunnan við Þjóðveg 1 (u.þ.b. 70 km akstursleið frá Egilsstöðum) og í alfaraleið þeirra sem ferðast inn á hálandið t.d. í Kverkfjöll, Herðubreið, Kárahnjúka og Snæfell.

Næst Grund, vestan árinna, eru ræktuð tún og skógur hefur verið ræktaður síðan 1999. Túnin standa á malarhjöllum sem síðan falla í bröttum skriðum niður að ánni. Búskap var hætt kringum 1995 en túnin hafa verið nýtt síðan. Austanmegin, í landi Klaustursels og Brattagerðis (hluti ríkisjarðarinnar Skriðuklausturs), næst Stuðlagili, er land að mestu ósnert gras- og mólendi. Skammt sunnan við Stuðlagil rennur Eyvindará í Jökulsá og er þar göngubrú yfir ána, þar sem komast má milli Klaustursels og Brattagerðis. Norðan Stuðlagils renna Víðidalsá og Fossá niður í gilið, sú síðarnefnda í fallegum fossi sem nefnist Stuðlafoss.

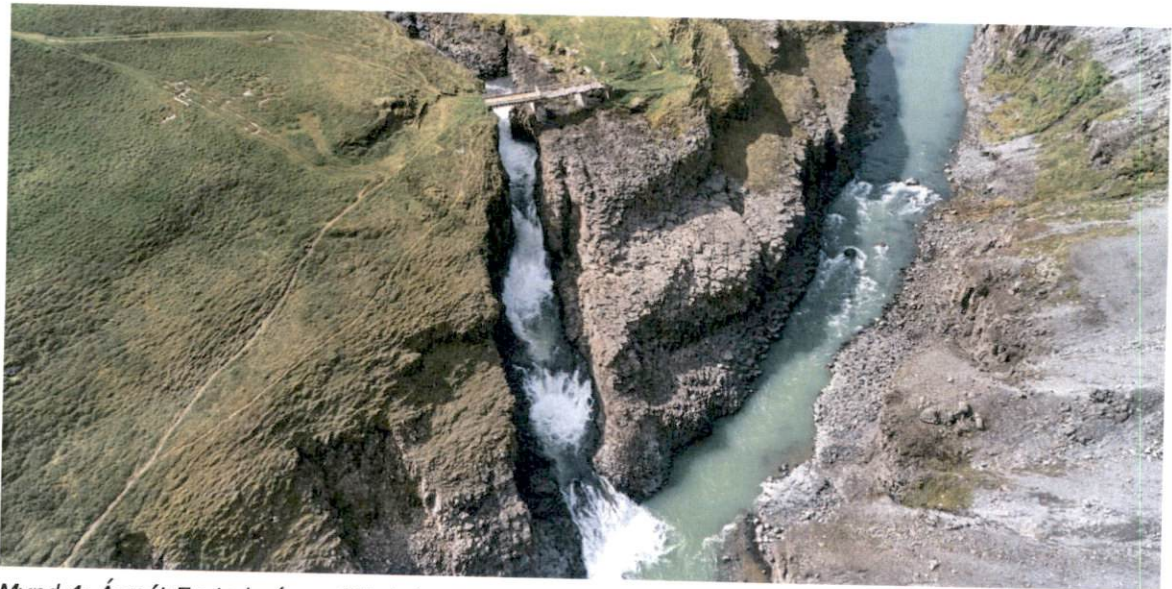
Jökulsárgili er lýst í Náttúrumæraskrá Helga Hallgrímssonar:

Jökulsárgil

*** 9.10 Jökulsárgil á Efra-Dal. Á svæðinu frá Merkisbrú og inn fyrir Eiríksstaði rennur Jökla í alldjúpu og breiðu gili, sem víða er tvöfalt; efri hluti er grafinn í allt að 100 m þykka dalfyllu af mól, sem Jökla og þverár hafa borið fram endur fyrir löngu, líklega út í jökulstíflað lón, sem þá lá í dalnum (sbr. Giljahóla). Víða eru snarbrattar malarskriður meðfram gilinu og standa bæir og tún á Efra-Dal á þessum hjöllum. Bærinn og túnið í Merki stendur á háum og fagurlega mótuðum malarhjalla, um 280 m y.s., með vægum halla út og niður að Jökulsá, og meðfram ánni eru brattir en víðast nokkuð grónir bakkar neðan í hjallanum. Þar heitir Brattibakki niður af bæ, þá Nátthagi og Dráttarbakki utar, en yst á honum hefur áin verið brúuð (Merkisbrú). Innan við Merkisbrú eru lágir klettaveggir í gilinu úr óreglulega stórstuðluðu bergi á um 200 m kafla. Að norðan (vestan) eru malarbakkar minna áberandi, en þar er dalshlíðin sumsstaðar snarbrött niður í gilbotn, og víða vel gróin stórvöxnum fjalldrapa og lyngi, grávíði og loðvíði, og mikið er þar um blágresi og hrútaber. Á bilinu frá Hnjúksá og inn að Langagerði er víða nokkur trjágróður í gilinu, aðallega á hjöllum og klettum meðfram Jöklu. Í Skógginn andspænis Tregluósi, er skógi vaxinn og blómríkur hvammur. Þar og í Langagerðisbökkum hittast allt að 6-7 m há birkitré, býsna beinvaxin og oft með ljósum stofnum, leifar Hákonarstaðaskógar er þarna óx fram á 18. öld. Í gilinu við Hákonarstaði er Myllufoss í Myllulæk, innan bæjar. Niðri í aðalgili Jöklu er víðast hvar klettagil eða bergstokkur, 5-20 m djúpur og sumsstaðar úr stuðlabergi. Innan við Fossgerði fellur Víðidalsá í snotrum slæðufossi ofan í gilið, og innan við hann er stuðlabergslag á um 150 m kafla í gilinu. Í gili Víðidalsár er líka stuðlaberg, og rennur hún á stuðlafleti neðantil og myndar foss fram af honum. Mun það vera sama lagið og við Stuðlafoss.*

Mynd 3: Bærinn Grund á vesturbakka Jökulsár en handan árinna er land Klaustursels.

Mynd 4: Ármót Eyvindarár og Jökulsár með göngubrú milli Klaustursels og Brattagerðis.

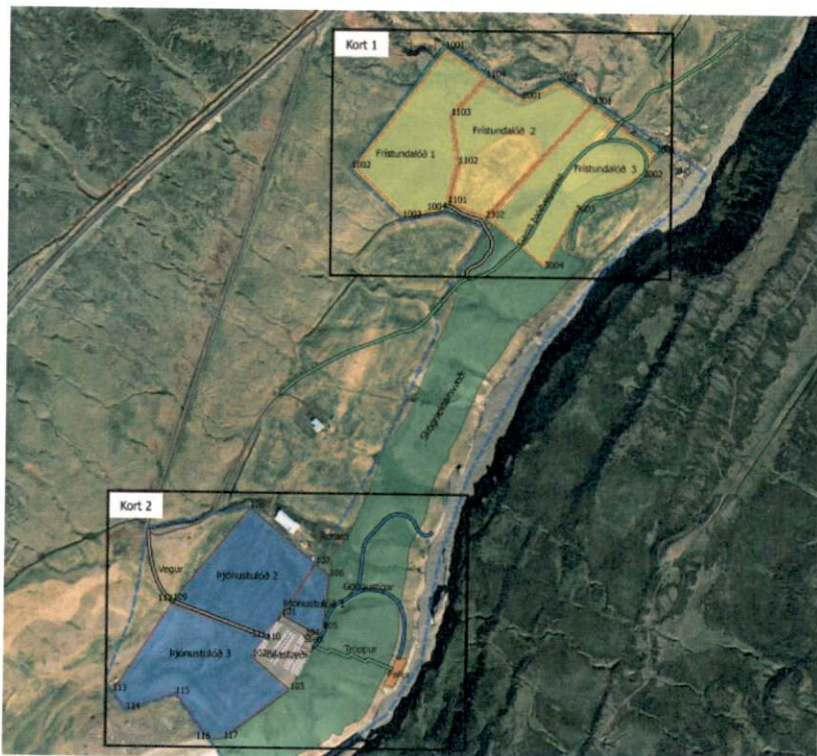

Mynd 5: Stuðlagil og ferðafólk á gilbarminum.

Fyrirhuguð uppbygging

Í deiliskipulagstillögu fyrir Grund er gert ráð fyrir þremur lóðum fyrir þjónustu og þremur fyrir frístundahús til útleigu og að á þeim megi byggja allt að 200 m² hús, mest tvær hæðir. Á þjónustulóðum er gert ráð fyrir að byggðar verði upp þjónustueiningar s.s. salerni, greiðasala, gisting eða aðrar þjónustubyggingar fyrir ferðamenn. Göngustígar eru áformaðir niður í Stuðlagil í bröttum árbakka Jökulsár á Dal þar sem skógur er að vaxa upp. Samtals eru lóðirnar tæpir 10 ha.

Aðkoma að Grund er þjóðvegur nr. 923 og síðan Grundavegur nr. 9212-01. Aðkoma að fyrirhuguðu þjónustusvæði verður af Grundarvegi.

Mynd 6: Hluti af uppdrætti í drögum að deiliskipulagi. Þjónustulóðir eru bláar, syðst, en lóðir fyrir frístundahús eru gular, nyrst. Græn skygging sýnir skógræktarsvæði.

Í landi Klaustursels og Brattagerðis, austan árinna, er gert ráð fyrir bættu aðgengi með stígum að gilbarminum, enda er ekki síður fallegt að horfa ofan í gilið þeim megin frá. Mannvirkjagerð þeim megin takmarkast við einfalda stíga og palla, að því marki sem þarf til að gestir geti gengið öruggir um svæðið og notið náttúrunnar.

Búast má við að hægt verði að bjóða gistingu fyrir 15-25 gesti, eftir útfærslu húsanna. Þörfin er augljós vegna gestafjöldans og þess hve langt er til næsta þéttbýlis- eða þjónustustaðar.

Fráveita og vatnsöflun er ákveðin í deiliskipulagi.

Breytingar á skipulagsgögnum

Jarðirnar Grund, Klaustursel og Brattagerði eru á sveitarfélagsuppdrætti A sýndar sem landbúnaðarsvæði innan dalsins en óbyggt svæði uppi á heiðinni. Við Grund er tilgreind frístundabyggð með auðkenni F12, sem þýðir að þar er heimilt að byggja allt að 10 frístundahús á

samfelldu 10 ha svæði að hámarki, sjá töflu 1 í kafla 9.8 í greinargerð aðalskipulagsins. Skv. tillögnum verður eftirfarandi breyting á greinargerð aðalskipulagsins:

Reitur F12 fellur niður úr töflu 1 í kafla 9.8 en við bætist reitur V38 í kafla 9.5 um verslunar- og þjónustusvæði með svofelldum skipulagsákvæðum:

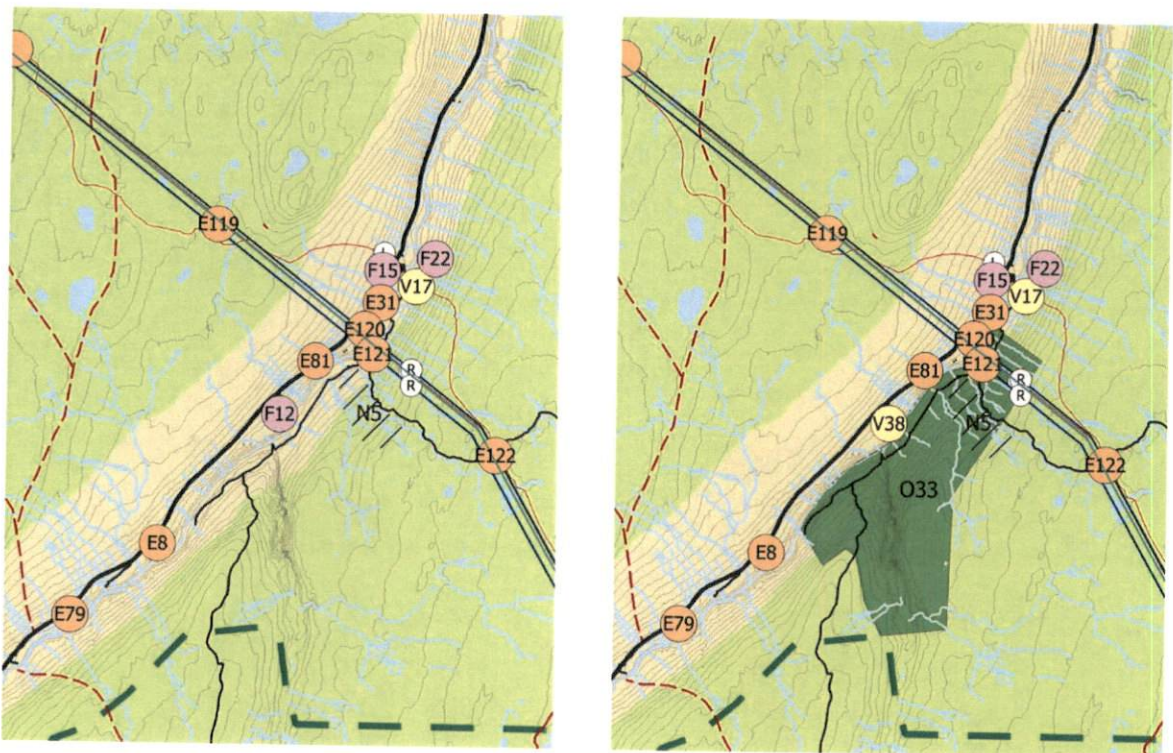
V38: Grund í Jökuldal, ferðaþjónusta

Gisti- og þjónustuhús á 6 lóðum við heimatún og skógræktarsvæði, með gönguleiðum að Stuðlagili og nágrenni, allt að 200 m² á hverri lóð á allt að tveimur hæðum. Mannvirki falli vel að umhverfi og taka ber tillit til ásýndar beggja vegna árfarvegarins.

Handan árinna er afmarkað nýtt opið svæði til sérstakra nota með auðkenni O33. Skipulagsákvæði fyrir þetta svæði verði:

Útivistarsvæði við Stuðlagil með einföldum stígum og pöllum til að bæta öryggi og upplifun gesta. Að öðru leyti haldist landbúnaðarnot óbreytt. Lega stíga og annað jarðrask skerði landbúnaðarnot sem minnst og verði ákveðið í samráði við minjavörð.

Breytingar á sveitarfélagsupprætti A eru þær að punkttákn með auðkenni F12 fellur niður en á sama stað kemur punkttákn V38. Litur táknsins er gulur, fyrir landnotkunarflokkinn verslunar- og þjónustusvæði. Handan árinna er nýtt opið svæði með auðkenni O33.

Mynd 7: Sveitarfélagsupprætti A (1:150.000) fyrir breytingu vinstra megin og eftir breytingu hægra megin. Punkttákn F12 fyrir miðri mynd hverfur en í þess stað kemur punkttákn V38, á sama stað. Handan árinna er afmarkað nýtt opið svæði, auðkennt O33. Á upprættinum sést svæði á náttúruminjaskrá N5, Stuðlafoss, sýnt með svartri skástrikun.

Tengsl við aðrar áætlanir og aðra hagsmuni

Í landsskipulagsstefnu er fjallað um landnýtingu innan miðhálandisins og í dreifbýli. Stuðlagil er skammt utan afmörkunar miðhálandisins en gera má ráð fyrir að sömu áherslur eigi við. Þar segir m.a. (grein 1.2):

Uppbygging ferðamannaaðstöðu stuðli að góðri aðstöðu ferðafólks á miðhálandinu, en jafnframt verði gætt að því að óbyggðaupplifun og náttúrugæði skerðist sem minnst vegna mannvirkja og umferðar.

Um skipulag í dreifbýli segir (grein 2.):

Skipulag í dreifbýli gefi kost á fjölbreyttri nýtingu lands, svo sem til ræktunar, ferðapjónustu og útivistar, í sátt við náttúru og landslag.

Ennfremur segir um ferðapjónustu (grein 2.4):

Skipulag landnotkunar stuðli að eflingu ferðapjónustu í dreifbýli um leið og gætt verði að því að varðveita þau gæði sem eru undirstaða ferðapjónustu.

Stuðlagil og Stuðlafoss eru ekki meðal þeirra helstu áfangastaða á Austurlandi sem Áfangastaðaáætlun Austurlands 2018-2021 getur um. Þar af leiðandi gilda almennar áherslur áætlunarinnar um góða upplifun gesta. Hins vegar hafa landeigendur boðið Áfangastaðnum Austurlandi að koma að skipulagningu uppbyggingar við Stuðlagil.

Ekkert deiliskipulag eru í gildi í nálægð við umrætt uppbyggingarsvæði en jafnhliða þessari tillögu að breytingu á aðalskipulagi er kynnt tillaga að nýju deiliskipulagi fyrir uppbyggingarsvæðið.

Ekki verður séð að fyrirhuguð breyting á landnotkun stangist á við aðrar áætlanir né heldur er búist við að breytingin rekist á hagsmuni nágranna eða á svæðisvísu.

Í greinargerð með Aðalskipulagi Fljótsdalshéraðs 2008-2028 stendur eftirfarandi í kafla 3, stefna Fljótsdalshéraðs:

Árið 2028 er fjölbreytt úrvalspjónusta og framsækið atvinnulíf eitt mikilvægasta einkenni Fljótsdalshéraðs. Ferðapjónusta er ein lykilatvinnugreina í sveitarfélaginu. Starfrækt er öflug afþreyingarpjónusta þar sem meðal annars þjóðgarður og hálendi svæðisins, Hallormsstaðarskógur, Lagarfjótíð og menningartengd starfsemi gegna lykilhlutverki.

Umhverfismat

Fyrirhuguð uppbygging fellur ekki undir lög nr. 105/2006 um umhverfismat áætlana og er því gerð grein fyrir áhrifum á umhverfið í samræmi við 12. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 og gr. 4.4. í skipulagsreglugerð nr. 90/2013.

Opna svæðið austan árinna skarast við svæði á C-hluta náttúruminjasrár, nr. 612, Stuðlafoss. Um svæðið segir svo í skránni:

612. Stuðlafoss, Jökuldalshreppi, N-Múlasýslu. (1) Stuðlafoss hjá samnefndu eyðibýli á Jökuldal. (2) Sérlega fögur stuðlabergsumgjörð um fallegan foss.

Skrá skal fornminjar á deiliskipulagssvæðinu sbr. 16. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012. Svæðið er í jaðri mikilvægs fuglasvæðis á Jökuldalsheiði, skv. afmörkun Náttúrufræðistofnunar.

U.þ.b. helmingur lands sem fer undir lóðirnar á verslunar- og þjónustusvæðinu verður á ræktuðu landi en hinn helmingurinn á landi sem tekið hefur verið nýlega undir skógrækt. Ekkert óraskað land fer því undir uppbyggingu skv. skipulaginu.

Sótt verður um leyfi til ráðherra fyrir breyttri landnotkun í samræmi við 6. gr. jarðalaga nr. 81/2004, að fenginni umsögn ráðunautar.

Útbúnar verða gönguleiðir frá bæjarstæðinu niður árbakkana að gílinu, að hluta með tröppum eftir því sem aðstæður krefjast. Gönguleiðir verða útbúnar á opna svæðinu í samræmi við skipulagsákvæðin.

Gera má ráð fyrir að framkvæmdir sem skipulagið heimilar hafi jákvæð áhrif á atvinnulíf með bættri aðstöðu fyrir móttöku ferðafólks og séu til þess fallnar að stýra aðgengi fólks að Stuðlagili.

Að öðru leyti verður ekki séð að umræddar framkvæmdir hafi veruleg áhrif á umhverfið.

Málsmeðferð og tímaáætlun

Málsmeðferð verður í samræmi við ákvæði skipulagslaga nr. 123/2010.

Lýsing fyrir skipulagsbreytinguna var kynnt í janúar 2019. Umsagnir bárust án athugasemda frá bæjarráði Seyðisfjarðarbæjar og Vegagerðinni en umsagnir með ábendingum komu frá Skipulagsstofnun, Umhverfisstofnun, Minjastofnun og Skógræktinni. Tekið hefur verið tillit til ábendinga sem þar komu fram.

Tillagan var kynnt á vinnslustigi í júní og en þá var aðeins gert ráð fyrir verslunar- og þjónustusvæðinu. Eftir þá kynningu var opna svæðinu austan árinna bætt við enda má búast við að gestir sýni því áhuga að skoða gilið frá þeirri hlið, sem er ekki síður tilkomumikil. Umsagnir bárust án efnislegra athugasemda frá Skógræktinni, Umhverfisstofnun og Vegagerðinni, ennfremur sveitarstjórnnum Fjarðabyggðar, Fljótsdalshrepps og Seyðisfjarðarkaupstaðar.

HAUST benti á að gera þyrfti grein fyrir neysluvatnsöflun og fyrirkomulagi fráveitu á síðari stigum skipulagsvinnunnar. Þessi atriði falla undir deiliskipulag. Minjastofnun minnir á kröfur um fornleifaskráningu sem fram koma í lögum um menningarminjar. Náttúruverndarnefnd lagði til að afmarkað væri verndarsvæði sem tæki yfir Stuðlafoss, sem er á náttúruminjaskrá, Stuðlagil og Eyvindarárgil og gert ráð fyrir göngustígum og annarri uppbyggingu sem tengist umferð ferðafólks um svæðið. Við þessari tillögu náttúruverndarnefndar er nú brugðist með þeim breytingum sem orðið hafa á tillögunni frá því að hún var kynnt á vinnslustigi.

Tillaga þessi að breytingu á aðalskipulagi var auglýst í samræmi við 31. gr. skipulagslaga og almenningi og öðrum hagsmunaaðilum boðið að senda inn skriflegar athugasemdir fyrir 9. desember 2019. Umsagnaraðilar eru:

- Aðliggjandi sveitarfélög
- Vegagerðin
- Heilbrigðiseftirlit Austurlands (HAUST)
- Minjastofnun Íslands
- Umhverfisstofnun
- Skógræktin

Að var tillagan afgreidd í sveitarstjórn. Nokkrar athugasemdir bárust sem gefa ekki tilefni til breytinga á tillögunni frá auglýstri útgáfu en svör bæjarstjórnar við athugasemdum fara hér á eftir.

Svör við athugasemdum við auglýsta tillögu

Skógræktin og Fjarðabyggð brugðust við auglýstri tillögu án þess að gera efnislegar athugasemdir.

Landeigandi í Klausturseli telur tillöguna ekki í samræmi við stefnu aðalskipulagsins, m.a. stefnu um að mannvirki skuli falla vel að landslagi og að ásýnd Stuðlagils sé í hættu. Hann telur einnig að ekki verði annað séð en að framkvæmdir skv. skipulagstillögunni skuli háðar mati á umhverfisáhrifum sbr. lög nr. 106/2000, með vísun til viðkvæmrar staðsetningar. Einnig er því haldið fram að uppbygging í samræmi við tillöguna rýri ásýnd Stuðlagils séð frá landi Klaustursels og veitt sé mjög takmörkuð heimild til uppbyggingar austan árinna. Bæjarstjórn Fljótsdalshéraðs telur að Stuðlagil sé nú þegar svo þekkt meðal ferðamanna að brýnt sé að búa svæðið undir móttöku gesta með nauðsynlegri aðstöðu. Þannig verði komið í veg fyrir frekara rof og átroðning á bökkum árinna, sem þegar er töluverður. Vegna núverandi aðgengis er ásókn mun meiri í að njóta Stuðlagils í landi Grundar og því brýnast að bregðast við þar. Tillagan gerir ráð fyrir opnu svæði austan árinna og er það gert á þeirri forsendu að þangað muni gestir einnig leita en í minni mæli, enda mun torsóttara. Bent skal á að bæjarstjórn útilokar alls ekki að sett verði stefna um frekari uppbyggingu Klausturselmegin við áframhaldandi mótun skipulagsáætlana en þar sem engar hugmyndir um slíka uppbyggingu liggja fyrir er sú stefna sem fram kemur í tillögunni talin samræmast þeirri þörf sem nú er fyrir hendi. Um leið og hugmyndir mótast um uppbyggingu Klausturselmegin mun bæjarstjórn bregðast við þeim í samræmi við þá stefnu aðalskipulagsins að ferðaþjónusta sé ein af lykilvinnugreinum sveitarfélagsins. Á hinn bóginn er tekið undir það að fara þarf gætilega og bent á að það er sameiginlegur hagur allra landeigenda við Stuðlagil að yfirbragð svæðisins sé í sem bestu samræmi við náttúruperluna sem þar er. Bæjarstjórn telur að framkvæmdin falli ekki undir lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 þar sem hún er ekki meðal þeirra framkvæmda sem taldar eru upp í 1. viðauka laganna.

Philip Vogler vekur athygli á menningararfleifð svæðisins og hvernig flétta mætti hana inn í upplifunina. Hann bendir einnig á kosti þess að hafa göngubrú yfir Jöklu og mynda þannig möguleika á hringtengingu með brúnni við Klaustursel. Bæjarstjórn þakkar ábendingarnar og telur að þær muni gagnast vel þegar frekari hugmyndir liggja fyrir um landnotkun og upplifun á svæðinu öllu og vonast eftir góðu samstarfi við alla landeigendur, útivistarfólk og aðra um þau efni.

Þráinn Skarphéðinsson bendir á að vegna þess hve varasöm aðkoma að Stuðlagili sé frá Grund væri heppilegra að hafa hana frá landi Klaustursels. Bæjarstjórn er þetta ljóst en getur ekki horft framhjá því að þjóðvegurinn er vestanmegin og þaðan munu gestir nálgast gilið, a.m.k. þangað til önnur heildarsýn myndast í samstarfi við landeigendur. Mjög brýnt er að bregðast við núverandi ásókn frá þjóðveginum við Grund.

Ríkiseignir benda á að Brattagerði sé hluti ríkisjarðarinnar Skriðuklausturs og vísa beri til jarðarinnar á þann hátt. Bæjarstjórn þakkar ábendinguna og mun færa upplýsingar um þetta inn í endanlega gerð tillögunnar.

Samþykkt og staðfesting

Aðalskipulagsbreyting þessi sem auglýst hefur verið skv. 31. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 var samþykkt í bæjarstjórn þann 19. Febrúar 2020.

Aðalskipulagsbreyting þessi var staðfest af Skipulagsstofnun þann 10. Júní 2020.

